

INSON ORGANIZMIDA UCHRAYDIGAN ICHKI KASALIKLAR

Gulomov Muzaffar*Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Davolash
ishi fanlar yo'nalishi 1-kurs talabasi***Shamsiddinov Bahodir***Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi***Annotatsiya**

Ushbu maqola inson organizmida uchraydigan ichki kasalliklar haqida qisqacha ma'lumotlar berilgan. Maqolada yurak-qon tomir, nafas, , buyrak va tizim kasalliklari yoritilgan. Har bir kasallikning asosiy xususiyatlari, organizmga ta'siri va ularni oldini olish yo'llari haqida qisqacha tavsiyalar keltirilgan. Maqola ichki kasalliklarni yaxshiroq tushunishga ularni aniqlash va vaqtida choralar ko'rishga yordam beradi va hozirda ko'plab uchraydigan kasalliklar haqida malumotlar berilgan

Kalit So'zlar: Ichki kasalliklar, Terepiya, Yurak-qon tomir tizimi, Nasaf tizimi, kasalliklari, Profilaktika

Yurak-Qon Tomir Tizimi Kasallikliklar

*Yurak-qon tomir kasalliklari (YQKK) zamonaviy turmush tarzi kasalligi emas, balki qadimgi davrlarga borib tarqaladigan o'ta qadimiy kasallikdir

*Yurak-qon tomir kasalliklari konrseptriyasi tibbiyotda nisbatan yaqinda shakllangan tushuncha hisoblanadi

Uilyam Xarveyning kashfiyoti: 1628 yilda yilda Uilyam Xarveyning qon aylanish tizimini tasvirlashi yurak kasalliklarini tushishda burilish nuqtasi boladi

XIX asr: Yurak va qon tomirlari alohida o'rganish ob'eytiga aylandi. Gipertoniya va arteriyoskleroz kabi holatlar o'rganila boshlandi.

XX asr: Faqatgina ikki jahon urushi oralig'ida ateriosklerozning o'lim va nogironlikka ta'siri to'liq tan olindi. 1900- yillarning boshlarida AQShda yurak kasalliklari kam uchraydigan o'lim sababi bo'lgan, ammo asr o'rtalariga kelib eng keng tarqalgan kasallikka aylandi.

Asoratlari Doimiy yuqori bosim natijasida yurak, miya, buyraklarda, va ko'z to'r pardasi shikastlanishi mumkin (insult miokard infarkti surunkali)

Odamlarda ushbu kasallikka uchrashiga olib keluvchi ko'p uchraydigan holatlar. (Tuzni me'yoridan ortiq iste'mol qilish, Jismoniy harakatsizlik, Chekish, Ortiqcha tana vazni)

Nafas yo'llari kasalliklar

Ilmiy kashfiyotlar davri (XIX asr oxiri- XX asr)

Nafas yo'llari kasalliklarini tushunishdagi end kata siljishlarni so'nggi 200 yil ichida sodir bo'ldi

Mikrobiologiya inqilobi: XIX asrning oxirida Lui Pasterning 1882 yilda sil tayoqchasini (*Mycobacterium tuberculosis*) aniqlashi nafas yo'llari infeksiyalarini sabablarini tushunishda burilish nuqtasi bo'ldi.

1890- yillarda Rentgen nurlarining kashf etilishi (birinchi ko'krak qafasi rentgenogrammasi) o'pka kasalliklarini tashxislash imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirildi.

Nafas yo'llari kasalliklari o'pka va nafas tizimining boshqa qismlariga (burun, tomoq, traxeya, bronxlar va alveolalar) bu organizmlarda juda ko'plab turli xil kasalliklar kelib chiqadi

Keng tarqalgan nafas yo'li kasalliklari

O'tkir respirator kasalliklar (OPK): shamollash, gripp kabi yuqori nafas yo'llari infeksiyalari.

Bronxial astmasi:

Nafas yo'llarining surunkali yallig'lanishi bo'lib, nafas qisishi va xirillash bilan kechadi

Umumiy belgilari

Nafas yo'li kasalliklarining belgilari kasallik turiga qarab farq qiladi misol uchun

1. Yotal (quruq yoki balg'amli)
2. Nafas qisishi yoki hansirash
3. Ko'krak qafasidagi og'riq yoki siqilish
4. Xirillash yoki hushtaksimon nafas olish
5. Isitma (ayniqsa infeksiya kasalliklardan)
6. Balg'am ajralishi

Oldini olish uchun Gripp va pnevmoniyaga qarshi vaksinalarni olish va xar xil profilaktik choralarni qilish zarur

Buyrak kasalliklar

Buyrak Fizologiyasi va patologiyasini chuqur tushunish faqatgina so'nggi bir necha asrlarda sodir bo'ldi:

XVII-XVIII asrlar: Ingiliz anatomisti Frederik Rusich buyraklarning murakkab qon tomir tizimini tasvirlangan. Buyrakning anatomik tuzilishi va qonni filtrlashdagi mexanik roli haqidagi tushunchalarlar rivojlana boshlagan

XX asr: buyrak kasalliklarini tushunish va davolashda inqilobiy o'zgarishlar yuz berdi. 1943- yilda Gollondiyalik shifokor Uillem Kolff birinchi amaliy gemodializ apparatini yaratdi, bu esa surunkali buyrak yetishmovchiligi bilan og'riq bemorlarning hayotini saqlab qolishi imkonini berdi. 1945-yilda esa birinchi muvaffaqiyatli buyrak ko'chirib o'tkazish operatsiyasi amalga oshirildi.

Buyrak kasalliklari turli sabablari, jumladan yuqori qon bosimi va qandli diabet yuzaga kelishi mumkin. Ular surunkali yoki o'tkir shaklda rivojlanadi va ba'zan dastlabki bosqichlarda alomatlarsiz kecishi mumkin,

Kop uchraydigan kasaliklar

Pielonefrit: Ko'pincha siydik yo'llari infeksiyalari natijasida kelib chiqadigan yallig'lanish kasalligi

Buyrak tosh kasalligi: Buyraklarda qattiq tuz va minerallar yig'indisi hosil bo'lishi bilan kasalanadi

Oldini olish uchun: Sog'lom turmush tarzi, shu jumladan to'g'ri ovqatlanish, yetarli miqdorda suv ichish, tuzni istme'molini cheklash va surunkali kasalliklarni cheklash va surunkali kasalliklarni (qandli diabet, gipertoniya) nazorat qilish buyraklar salomatligi uchun muhimdir

Yangiliklar

29-11-2025- yilda ko'plab uchrayotgan kasaliklar

eng kop uchraydigan yuqumli kasaliklar juda kop uchrayapti.

Bolalar organizmi yetarlicha mustahkam bo'lmaganligi sababli, ular orasidagi turli xil yuqumli kasalliklar keng tarqalgan.

Eng kop tarqalgan yuqumli kasaliklar

Yuqori nafas yo'llari infeksiyalari

Gripp, shamollash faringit kabi kasalliklar bolalarda tez-tez uchraydi.

Suvchechak: Varicella zoster virusi tomonidan yuzaga keladigan bu kasallik odatda bolalik davrida kuzatiladi. Yuqori harorat va toshma bilan kechadi

Qizamiq: Vaktsinatsiya orqali oldini olish mumkin bo'lgan og'ir yuqumli kasalliklardan biri . Yuqori harorat, ko'z yallig'lanishi va toshma asosiy belgilaridir.

Diareya va ich ketishi: Ko'pincha rotavirus, norovirus yoki boshqa mikroorganizmlar ta'sirida yuzaga keladi. Bolalarda suvsizlanishi xavfini tug'diradi Davolash usullari

Antibiotiklar: Faqat bacterial infeksiyalarni davolashda qo'llaniladi. Virusli kasalliklarga ta'sir qilmaydi, shuning uchun birinchi navbatta shifokorga murojat qilish kerak.

Antiviral preparatlar: Gripp kabi ba'zi virusli infeksiyalarni yengillashtirishda foydali bolishi mumkin.

Semptomatik davo: Istma tushiruvchi, yo'talga qarshi sirop, burun ochuvchi dori vositalari boladagi kasallik alomatlarni yengillashtiradi.

Xulosa

Ushbu maqola inson organizmida uchraydigan ichki kasalliklar haqidagi qisqacha ma'lumotlar beradi, ularning tarixiy rivijlanishiga oud qisqa eslatmalar bilan birga, kasalliklarning asosiy xususiyatlari, organizmga ta'siri va oldini olish yo'llari

haqida tavsiyalar keltirildi. Maqola ichki kasalliklarni, tushumish , ularni aniqlash va vaqtida chrolar ko'rishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Alimov A.A. Ichki kasaliklar propedevtikasi.-Toshkenk: “Yangi Asr avlodi”, 2020.-650 b.
Internet Manbalari
2. Nafas yo'llari kassalliklari o'pka va nafas tizmining kasalliklari
3. [https://www.google.com/search?q=Nafas+yo%27llari+kasalliklari+o%27pka+va+nafas+tizimining+boshqa+qismlariga+\(burun,+tomoq,+traxeya,+bronxlar+va+alv+eolalar\)+ta%27sir+qiluvchi+kasalliklar+guruhidir.+Ular+keng+tarqalgan+bo%27lib,+o%27tkir+va+surunkali+shakllarda+uchrash+imkin.%C2%A0%0AKeng+tarqalgan+nafas+yo%27li+kasalliklari%0AO%27tkir+respirator+kasalliklar+\(OR+K\):+Shamollash,+gripp+kabi+yuqori+nafas+yo%27llari+infeksiyalari.%0ABronx+ial+astma:+Nafas+yo%27llarining+surunkali+yallig%27lanishi+bo%27lib,+nafas+qisishi+va+xirillash+bilan+kechadi.%0ASurunkali+obstruktiv+o%27pka+kasalligi+\(SO%27PK\):+O%27pka+emfizemasi+va+surunkali+bronxitni+o%27z+ichiga+oladi,+odatda+chekish+natijasida+yuzaga+keladi.%0APnevmoniya+\(Zotiljam\):+O%27pka+to%27qimalarining+infeksion+yallig%27lanishi.%0ASil+\(tuberkulyoz\):+Bakteriya+keltirib+chiqaradigan,+asosan+o%27pkani+zararlaydigan+jiddiy+kasallik.%0AAllergik+nafas+yo%27li+kasalliklari:+Allergik+rinit,+allergik+bronxit+kabi+holatlar.%C2%A0%0AUmumiy+belgilar%0ANafas+yo%27li+kasalliklarining+belgilari+kasallik+turiga+qarab+farq+qiladi,+ammo+quyidagilar+umumiy+uchra%E2%80%A6&hl=uz-Latn-UZ&pli=1](https://www.google.com/search?q=Nafas+yo%27llari+kasalliklari+o%27pka+va+nafas+tizimining+boshqa+qismlariga+(burun,+tomoq,+traxeya,+bronxlar+va+alv+eolalar)+ta%27sir+qiluvchi+kasalliklar+guruhidir.+Ular+keng+tarqalgan+bo%27lib,+o%27tkir+va+surunkali+shakllarda+uchrash+imkin.%C2%A0%0AKeng+tarqalgan+nafas+yo%27li+kasalliklari%0AO%27tkir+respirator+kasalliklar+(OR+K):+Shamollash,+gripp+kabi+yuqori+nafas+yo%27llari+infeksiyalari.%0ABronx+ial+astma:+Nafas+yo%27llarining+surunkali+yallig%27lanishi+bo%27lib,+nafas+qisishi+va+xirillash+bilan+kechadi.%0ASurunkali+obstruktiv+o%27pka+kasalligi+(SO%27PK):+O%27pka+emfizemasi+va+surunkali+bronxitni+o%27z+ichiga+oladi,+odatda+chekish+natijasida+yuzaga+keladi.%0APnevmoniya+(Zotiljam):+O%27pka+to%27qimalarining+infeksion+yallig%27lanishi.%0ASil+(tuberkulyoz):+Bakteriya+keltirib+chiqaradigan,+asosan+o%27pkani+zararlaydigan+jiddiy+kasallik.%0AAllergik+nafas+yo%27li+kasalliklari:+Allergik+rinit,+allergik+bronxit+kabi+holatlar.%C2%A0%0AUmumiy+belgilar%0ANafas+yo%27li+kasalliklarining+belgilari+kasallik+turiga+qarab+farq+qiladi,+ammo+quyidagilar+umumiy+uchra%E2%80%A6&hl=uz-Latn-UZ&pli=1)
Yurak qon tomir kasalliklar
4. <https://share.google/aimode/iYQJaWc9mEXW6z5Zi>
Buyrak kasalliklar
5. https://www.google.com/search?udm=50&mstk=AUtExfA9BHPmOS7IN6tAaXW6ONFOcj2n9QPURQIlalM3NfqyX5yHlEikl4BqYBhuPUPNN2IzjMt3PLr5t5OS6G6XhkAMheXTgm0oTEtp_yXbcjoIx9P9wtYsGvL3CyFhPOVZkCpYx7iIHcSvOFkWO6nilTExpYUQrjwFx-NbrUqbDaUdBpN-EEExoDJv8Ef3qBRG-HGJseJhftHUx0TdOEjbLeuiteO1qab4euIjYpthUiepyrezsPAEOMX7zmlk6w72NydwYl4P_f5vOdKBSNQUKieCXwxruJV0VocGO4F5KJlgTbGWt_Kzt9r6cs-VSPpp__a6jbA7jA8OuWw&csuir=1&q=buyrak+kasalliklari&hl=uz-Latn-UZ
Bolalarda eng ko'p uchraydiga yuqumli kasalliklar
6. <https://zamin.uz/uz/tibbiyot/172593-bolalarda-eng-kop-uchraydigan-yuqumli-kasalliklar-haqida-bilasizmi.html>